

**Goed bedoeld - ook goed bedacht? : bescheiden opmerkingen
en wenken naar aanleiding van het ontworpen Reglement op
het beheer der kerkelijke goederen en fondsen der gemeenten
van de Nederlandsche Hervormde Kerk : ongevraagd advies
aan de Synode van 1897**

<https://hdl.handle.net/1874/233907>

439 T. 14, 5

Goed bedoeld - ook goed bedacht?

Bescheiden opmerkingen en wenken

naar aanleiding van het ontworpen Reglement op het
beheer der Kerkelijke goederen
en fondsen der gemeenten van de Nederlandsche
Hervormde Kerk.

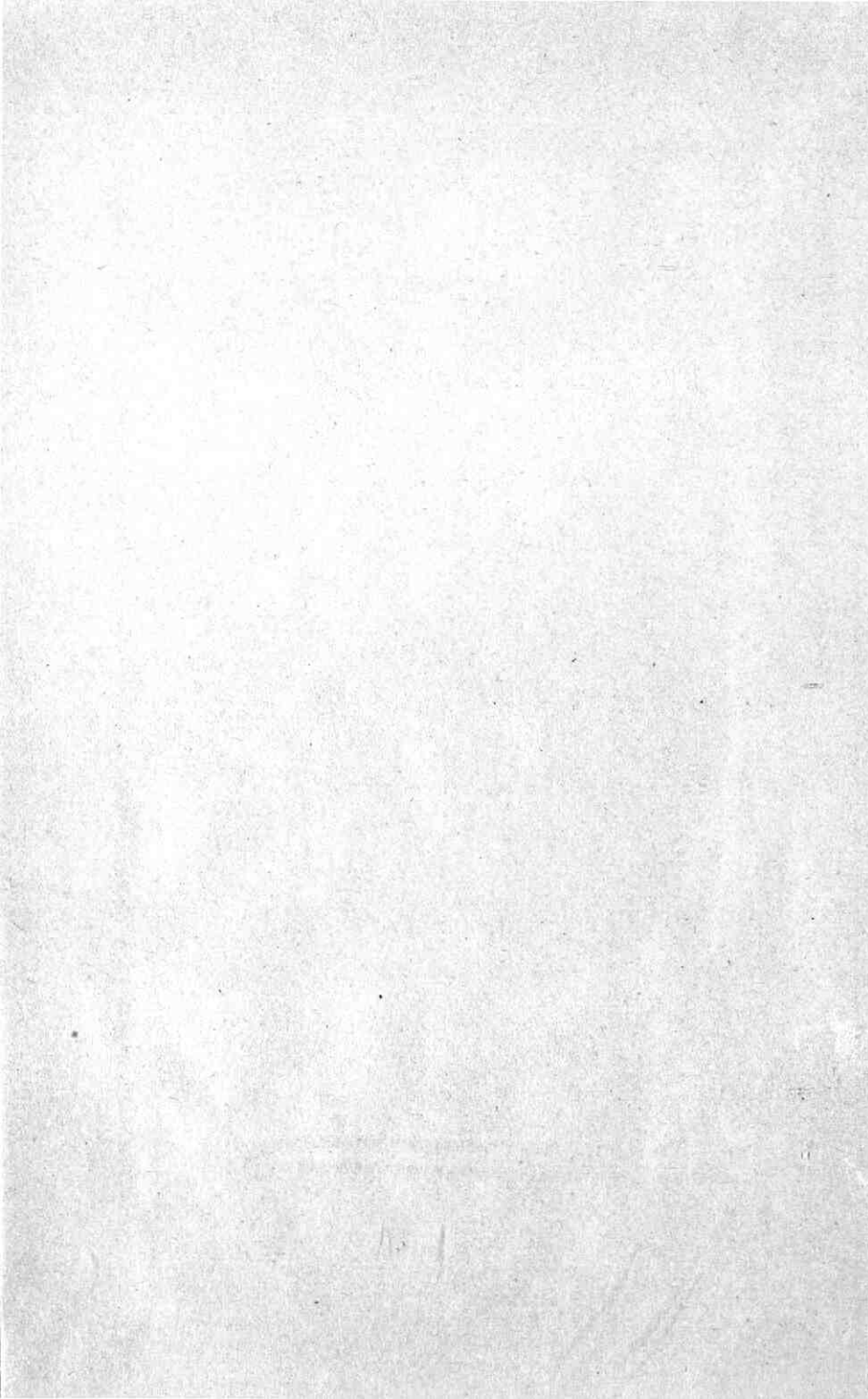
Ongevraagd advies aan de Synode van 1897.

439

F
145

ROTTERDAM,
J. M. BREDÉE,
1897.

mm. 10424

439. F. 14⁵

439 F 14⁵

Goed bedoeld - ook goed bedacht?

Bescheiden opmerkingen en wenken

naar aanleiding van het ontworpen Reglement op het
beheer der Kerkelijke goederen
en fondsen der gemeenten van de Nederlandsche
Hervormde Kerk.

Ongevraagd advies aan de Synode van 1897.

ROTTERDAM,
J. M. BREDÉE,
1897.

1000 1000 1000 1000

1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000

1000

1000 1000

1000 1000 1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000

1000 1000 1000 1000

1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000 1000 1000 1000

1000

1000 1000

1000

1000

1000 1000 1000 1000

Een woord vooraf.

Ons advies dankt zijn ontstaan aan het adres d.d. 10 Juni 1897 van Mr. J. DE LOUTER, Hoogleraar in de Rechtsgeleerdheid te Utrecht, aan de Synode van dit jaar over het ter tafel gebrachte wetsontwerp tot regeling van het beheer, en het Praeadvies van een lid van het Classikaal Bestuur van Arnhem, behandelende de bevoegdheid en de verplichting tevens van de Synode der Nederlandse Hervormde Kerk tot regeling van het beheer der Kerkelijke goederen en fondsen en het toezicht daarop, uitgegeven te Utrecht bij A. H. TEN BOKKEL HUININK, 1897.

Onze beoordeeling van het optreden der Synode, oorspronkelijk voor een onzer kerkelijke bladen bestemd, maar daarvoor te breed uitgevallen, worde niet beschouwd als vijandig aan het synodale streven — zij geldt enkel, zooals ook uit de lezing blijken zal, den ingeslagen weg.

Wij hebben lang geaarzeld, of wij onze bezwaren wel kenbaar zouden maken. Maar de overtuiging van het groote gewicht van de zaak en van de groote belangen, die er meê gemoeid zijn, heeft ons ten slotte het zwijgen doen verbreken.

H. 5 Aug. '97.

M.

Goed bedoeld - ook goed bedacht?

CONOR — een pseudonym waarachter een geacht Geldersch predikant zich verbergt — heeft wil gehad van zijn werk. Zijne brochures hebben de Synode wakker geschud, in wier midden de kerkelijke hoogleeraar, Dr. CANNEGIETER, weerklank gaf aan de klachten door CONOR aangeheven over het wanbeheer in sommige gemeenten der vaderlandsche Kerk wat hare goederen en fondsen betrof, en zich tot pleitbezorger opwierp, zoowel van de gemeenten, die haar goed zagen verspillen als van het recht der Synode om te dien aanzien tusschen beide te komen.

De vrucht van de ernstige overwegingen, die daarvan het gevolg zijn geweest, de vrucht tevens van gemoedelijke onderzoekingen, die daarmee gepaard zijn gegaan, ligt voor ons in het door de Synode van verleden jaar ontworpen Reglement op het beheer der kerkelijke goederen en fondsen der gemeenten van de Nederlandsche Kerk, waartrent de Provinciale Kerkbesturen en de Classicale Vergaderingen die in Juni j.l. bijeen zijn geweest hunne consideraties en adviezen gegeven hebben aan de Synode van dit jaar, die in verband daarmee en met zelfstandig gebruikmaking van de gemaakte opmerkingen het vaststelt, bijaldien zij daarvoor termen vindt, en in zijne eindredactie ter finale beslissing aan de leden der Provinciale Kerkbesturen voorlegt.

Wij hopen dat het ditmaal zoover niet komen zal, maar dat de Synode zich gedrongen moge gevoelen om het voorstel des vorigen jaars terug te nemen. En wij willen onze redenen daarvoor aanvoeren.

Wij zijn het eens met degenen, die den toestand waarin het zogenaaemde beheer zich hier en daar ten onzent bevindt, met een zwarte kool teekenen, maar wij houden het daarvoor dat de weg, die op dit oogenblik wordt ingeslagen om tot eene betere regeling te komen, haar voor jaren zal verschuiven.

Waarom? Omdat wij niet zoo bepaald en op niet zulk een besluiten toon durven te spreken van de bevoegdheid van de Synode

om die ter hand te nemen als de ongenoemde schrijver doet van de brochure, die Prof. Mr. J. DE LOUTER, wiens adres ons ongeveer terzelfder ure in handen kwam, een onbepaald voorstander daarvan is.

Van den ongenoemden hoewel ous niet onbekenden praeadviseur in meening te verschillen, zal niemand ons tot een verwijt aanrekenen. Maar dat wij daarmee tegelijk in gevoelen verschillen met mannen als de hoogleeraren Dr. T. CANNEGIETER en Dr. S. D. VAN VEEN. en als de rechtsgeleerden Mr. J. KNOTTENBELT en Mr. A. M. STIPRIAAN LUÏSCIUS en daarbij Mr. J. DE LOUTER in het aangezicht tegenspreken, zal misschien een scherp oordeel over ons uitlokken. Toch schrikken wij voor dat oordeel niet terug, en zullen trachten onze meening met bewijsredenen te staven.

Wij laten daarbij onbesproken het verzet, dat het wetsvoorstel heeft uitgelokt van de zijde van het Algemeen Collegie van Toezicht, enkele Provinciale Collegies en een aantal Kerkvoogdijen; en evenmin nemen wij in onze bewijsvoering op, dat in de meeste classicale vergaderingen en ook bij de Waalsche réunie (wat inderdaad opmerkelijk mag heeten!) ongunstig ontvangen is geworden. Dat alles gaat buiten datgene om, waarop wij speciaal wenschen te komen bij het behandelen van de vraag, die ons bezig houdt.

Een beroep op Art. 65 al. 2 van het Algemeen Reglement, waarin de HH. DE LOUTER en CANNEGIETER zich verschansen, komt ons bij lange na niet afdoende voor, al achten zij dat ook eene onneembare sterkte.

Al zouden wij de grammatische verklaring aanvaarden, die genoemde heeren van die veelbesproken alinea en dat raadselachtige woord „ontwerpen” geven, — en zij worden daarin terzijde gestaan door geen mindere dan Mr. STIPRIAAN LUÏSCIUS, lid van den Hoogen Raad, op wiens gevoelen Mr. J. DE LOUTER zich beroept in zijn schrijven aan de Synode van 30 Juni jl., waarvan hij de heuschheid had aan elken Kerkeraad een afdruk te doen toekomen, waarvoor hij onzen dank verdient; al zouden wij willen vergeten, dat één van de bekende elf réserves, waaronder het Algemeen Reglement de Koninklijke goedkeuring ontving, de bedoelde alinea van meergemeld Artikel 65 betrof; wat hier voornamelijk in aanmerking komt is het feit, dat de Regeering, die vroeger nog de Synode zoo duidelijk en zoo krachtig haar „hands off” had doen hooren, haar voorbijging,

toen zij den 14den Februari van 1866 verklaarde ten aanzien van het beheer harer goederen nog de Hervormde Kerk gelijke vrijheid te willen verzekeren als door andere gezindheden genoten werd, en daarbij goedvond en besloot (Art. 5 van het Besluit van 9 Februari 1866) om „de bevoegdheden, welke bij besluiten of reglementen ten aanzien van het beheer der kerkelijke goederen of van het toezicht daarop, aan ons zijn voorbehouden of aan een onzer Ministers zijn toegekend,” over te dragen „aan het na te noemen algemeen Collegie van Toezicht.”

Van de Synode en haar meergemeld Artikel 65 alinea 2 werd zooveel notitie genomen, dat haar, bij Artikel 6 van dat Koninklijk besluit het recht werd toegekend, om drie harer leden in dat Collegie af te vaardigen.

Nadrukkelijker verloochening van haar in Artikel 65 alinea 2 uitgesproken streven om zich in beheerszaken te doen gelden, kon haar kwalijk gegeven worden. — En de Regeering had er hare goede redenen voer.

Het optreden van Koning WILLEM I in zake het beheer in de jaren 1819, 20, 21 en 23 was een daad van willekeur geweest — verklaarbaar uit de tijdsomstandigheden, verklaarbaar ook uit het landsvaderlijke karakter van de Regeering van WILLEM I, en de opvatting, die men in die dagen had van 's Konings soevereine macht, terwijl ze bovendien ongetwijfeld voortsproot uit diens goede bedoelingen ten opzichte van de Nederlandsche Hervormde Kerk, maar toch uit het oogpunt der Kerk beschouwd niets minder dan een daad van willekeur, evenals de bestuursregeling, de invoering der nieuwe Kerkelijke organisatie van 1816 een inbreuk geweest was op het recht der Kerk.

Op het laatste was al vroeger teruggekomen met de invoering van het nieuwe Algemeen Reglement, waarmee de Kerk hare autonomie herkreëg. Maar eerst in 1866 zou de inmenging der Regeering in het beheer ophouden en het onrecht een einde nemen, in 1819 en volgende jaren in zake het beheer harer goederen aan de Kerk aangedaan.

De Regeering deed dat op de bekende wijze — terwijl het Algemeen Collegie de Synode geheel op zij zette en verdrong, kon ze niet verhinderen, dat in tal van gemeenten het zoogenaamd vrijbeheer het Algemeen Collegie elimineerde. En de Synode wachtte er zich

voor om naar de teugels van het bewind te grijpen welke 's Konings hand had losgelaten en hield het zich voor gezegd dat ze zich met beheer niet had in te laten, hoewel er zich in haar midden stemmen deden hooren, dat het nu tijd was om uit den hoek te komen en zich als hoogste Bestuurscollegie in de Kerk te doen gelden, door eene regeling van het losgelaten beheer.

Was het in het leven roepen van het Algemeen Collegie een misgreep van de toenmalige regeering, het laatste, eene van de Synode uitgaande en door haar gepousseerde regeling zou een misgreep van deze geweest zijn.

Onder de organisatie van 1816 heeft de Synode nooit enig recht ten aanzien van het beheer bezeten. Waaraan zou de Synode sinds de regeling van 1852 hare bevoegdheid in dit opzicht ontleenen? Aan het Algemeen Reglement? Aan een Reglement gedrukt door de bekende reserve? gedrukt bovendien door het feit, dat de Regeering de Synode op het meest gewichtige moment een éclatant dementi geeft wat de vervulling harer wenschen betreft, en haar passeert? Och, had de Regeering, die van die wenschen en intenties zoo goed op de hoogte was, bij Artikel 5 van haar besluit aan de Synode de bevoegdheden opgedragen, die zij aan het Algemeen Collegie overdroeg, de zaak zou er anders uitzien, zou wat beter staan maar zelfs dan nog zou zij niet in het reine wezen.

Waaraan is het toch wel toe te schrijven, dat het zoogenaamde „vrij beheer”, wij zouden liever zeggen eigen beheer zich heeft kunnen handhaven, niettegenstaande deszelfs opentlijke bestrijding door het Algemeen Collegie van Toezicht en de geheime tegenwerking die het van de zijde der Synode ondervonden heeft? Het Algemeen Collegie heeft het moeten opgeven om het te beoorlogen, en de Synode heeft zijn stelsel van dwarsboomen opgegeven. Hoe laat zich dit alleszins opmerkelijke verschijnsel toch verklaren?

Omdat er eene geschiedenis is, die in deze zaak meesprekt en aan die geschiedenis zullen alle aanspraken, zoowel die van het Algemeen Collegie als van de Synode, ten slotte getoetst moeten worden.

Die geschiedenis verhaalt ons, dat er een eigen beheer heeft bestaan, lang voor het loslaten van het beheer door den Staat in 1866/69 in tal van gemeenten vrij, eigen beheer in het leven riep, dat zich wist te handhaven tegenover opgelegd toezicht en trots een najverig bestuur;

verhaalt ons, dat er zulk een eigen beheer bestond in de dagen, dat de koninklijke besluiten van 1819, 20, 21 en 23 in werking traden, en zich staande hield, onderwijl deze in volle werking waren, tegen den zin der regeering, die zich genoodzaakt zag er ten slotte in te berusten, hoewel zij den schijn trachtte te redden; verhaalt ons, dat Amsterdam, Rotterdam en anderen het hoofd boden en bleven bieden aan een staatsgezag, dat de hand naar hun beheer had durven uitstrekken, en hun hunne zelfstandigheid, hunne vrijheid had willen ontnemen.

Hoe kwamen toch die gemeenten, die mannen zoo stout om tegenstand te bieden aan de voorschriften der regeering, aan de besluiten des Konings?

Het standpunt, dat zij innamen, was dat van hun recht Zij konden er zich op beroepen, dat de grondwet van 1815 hun de rechten gewaarborgd had onder een vroeger régime bezeten en uitgeoefend; zij konden volstaan met te zeggen, dat zij geen andere rechten opvoerden, dan die hun door de staatsregeling van 1797 geschonken waren geworden. De opheffing van de vorige Staatskerk, de gelijkstelling van de Kerkgenootschappen, bij die constitutie vastgesteld en nader geregeld, beroofde de Hervormde Kerken dezer landen van den tot dusverre genoten steun der overheid, van tal van vroeger haar en hare leden toegekende voordeelen en bevoorrechtingen, maar verzekerde te gelijktijd aan de plaatselijke gemeenten de volle en vrije beschikking van hare goederen, die tot op dezen tijd van wege de overheid voor haar beheerd waren geworden.

Wat behelsde nu die Staatsregeling?

Art. 745 bepaalde als volgt: „Alle bezittingen en inkomsten der onderscheidene godsdienstige Genootschappen en kerkgemeenten, die aan dezelve door vrijwillige dispositiën, donatiën, collecten, aankoop of opbouw sedert den jare 1581 zijn eigen geworden. worden als derzelve eigendom en erkend, en voor altijd aan hunne vrije beschikking overgelaten.”

De Kerkgemeente is bij dat artikel als eigenares erkend, en zonder eenige daaraan verbondere voorwaarde of voorbehoud is aan de Kerkgemeenten, d. w. z. de plaatselijke gemeenten, de beschikking over hare goederen toegekend geworden. De voorgedij van den Staat hield op; de gemeente werd mondig verklaard.

Zoo bleef het tot 1819 en de volgende jaren, toen de bekende

Koninklijke Besluiten de gemeenten wederom onder voogdij plaatsten; evenwel niet zonder met goed gevolg bekroond verzet van sommige — niet enkel groote gemeenten.

Hoe kwam. Koning WILLEM I er toe om in den bestaanden toestand in te grijpen, en waaraan ontleende hij zijn recht om dat te doen?

Zijn recht was van denzelfden aard als dat, waarmêe hij in 1815 aan de Hervormde Kerk hare nieuwe organisatie had opgedrongen. Maar reden om het te doen was er te over. Was er vroeger wel eens gesproken geworden van confiscatie van kerkegoederen door den Staat, in den laatsten tijd had men — en voorzeker nog met meer recht! — mogen spreken van aprobitie van kerkegoederen door particulieren. Het beheer in vele gemeenten had niet weinig te wenschen overgelaten, en allerlei misbruiken en malversaties waren langzamerhand aan het licht gekomen. Dat was de reden, dat de koning ingreep; en waarschijnlijk ook de reden, dat er, bij de erkenning van zijne goede bedoelingen en van de noodzakelijkheid van maatregelen tegen kwade trouw en ontrouw, berust werd inderdaad, waarvoor feitelijk geen enkele deugdelijke rechtsgrond kon worden bijgebracht. Utiliteitsgronden, opportuniteitsgronden, dat waren de gronden waarmêe men zich behelpen moest om 's konings besluiten omtrent het beheer te rechtvaardigen.

Zal de Synode van 1897 datzelfde voorbeeld volgen, de Synode die niet met een gezag bekleed is en niet zulk een aanzien geniet als in die jaren het deel waren van WILLEM I, wiens naam overal aan den volke verkondigd werd — en tot op zekere hoogte te recht! — als dien van den weldoenenden voedsterheer der Hervormde Kerk?

Dat de Synode roeping gevoelt om deze zaak ter harte te nemen, en dienaangaande naar machtsuitbreiding staat, wij kunnen het ons begrijpen. Ja, het verwondert ons veeleer, dat ze niet al veel vroeger met ernst op dit gebied is opgetreden en doorgegaan; dat ze het niet al dadelijk in 1869 gedaan heeft, toen de kans voor haar zoo mooi stond. Maar zij liet zich toen weerhouden door allerlei overwegingen, vooreerst de gebleken onwil der toenmalige regeering om haar hierin ter wille te zijn, en ten andere de overtuiging door velen gekoesterd omtrent de onaantastbaarheid van de rechten der floreenplichtigen in Friesland.

De zaak van het beheer — wij geven dat volmondig toe — is een specifiek kerkelijk belang. Te dien aanzien bestaat er geen verschil tusschen ons en wie wij tegenstaan.

Maar is daarmee nu gezegd, dat de Synode met de voorgestelde kerkelijke regeling van het beheer op den goeden weg is?

Dat hebben wij nog te onderzoeken.

Er is niet alleen veel, er is letterlijk alles voor te zeggen, dat de collegies van beheer kerkelijke collegies zijn; niet alleen collegies ten behoeve van de Kerk, — zooals het met de overheid het geval was in de dagen van de republiek, toen de regeering als zoodanig voor de rechten en behoeften van de Kerk als Staatskerk opkwam —, maar collegies die een kerkelijk karakter dragen en wier leden een kerkelijk mandaat ontvangen en eene kerkelijke functie uitoefenen.

Dit stellen wij op de voorgrond.

Dat de Synode vertrouwen verdient op dit gebied, lijdt gewis geen tegenspraak.

Dat vertrouwen heeft ze zich verworven door de wijze, waarop door haar de algemeene kerkelijke fondsen geadministreerd en besteed worden.

En nu voegen wij er nog iets bij om de zucht van de Synode naar machtsuitbreiding en naar verwezentliking van het ideaal, dat zij in art. 65 van het Algemeen Reglement zich voorgehouden ziet, in het licht te stellen en te rechtvaardigen.

Wat Koning WILLEM I deed besluiten om met zijn Koninklijke macht tusschen beide te komen, bestaat nog. Bij elke kerkvisitatie, schriftelijke en persoonlijke, worden den Synode klachten overgebracht, onbehoorlijke dingen aangebracht, is het dan wonder, dat zij, bemerkende, dat er geen paal en perk gesteld kan worden aan schromelijke en schandelijke misbruiken, prijst met een: Quos ego.....!

Wijzelf hebben er indertijd te veel van gehoord en te veel van gezien om de verzuchtingen van CONOR niet te begrijpen en niet in zijn smartgevoel te deelen. Zijne klachten vinden weérklank bij ons en wij deelen in zijn verlangen naar eene goede kerkelijke regeling van het beheer.

Hiermee hebben wij ook uitgesproken, welke waardeering wij zouden over hebben voor den arbeid der Commissie, die de Synode gediend heeft van advies. en den arbeid heeft voorbereid waarvan wij de uitkomst hebben ontvangen in een veelzins voortreffelijke proeve van kerkelijke wetgeving als er maar evenwel recht voor was, als er rede voor bestaat om met zoo iets te komen.

Maar zoolang als zij er niet toe bevoegd is, kan noch mag ze het doen, zonder gevaar te loopen van zich te hooren toeroepen, dat zij overmoedig en stout te werk gaat, en met de rest van de kerk als inzet, hoog spel speelt.

Inderdaad is zij kwalijk geraden geworden op dit punt, en als zij zich in deze richting verder waagt, dan kunnen wij er, de zaak *in abstracte* beschouwende, bezwaarlijk iets anders in zien dan machtsverschrijding, die, als na eindstemming van de leden der Provinciale Kerkbesturen het onderhavige Reglement van wege de Synodale Commissie op de gebruikelijke wijze uitgevaardigd wordt, noodzakelijker wijze bij toepassing van Artikel 78, zal leiden tot machtsmisbruik — maar dan zal ten slotte, bij het aanwenden van kerkelijk geweld, de Synode er nadrukkelijk aan herinnerd worden: „qu'il y a encore des juges à Berlin.”

Die daar zeggen, dat er maar eens een uitspraak van den rechter uitgelokt moet worden, kunnen bezwaarlijk voor de beste zonen der Kerk en de beste vrienden van de Synode gehouden worden. Moedig, vurig, trouw mogen zij wezen, maar doorzicht, bezadigdheid en geduld behooren ook tot de deugden, die nog mogen meêtellen, als daardoor de oorlog voorkomen en met de vrede, de waarheid en gerechtigheid bevestigd kunnen worden.

Daarvoor moeten ons de Kerk en haar rust te heilig zijn, daarvoor moet ons de Synode als hoogste Bestuurscollegie te hoog staan om ze te wagen. Een échee op dit gebied geleden, kan meer dan voorbijgaand, kan allernoodlottigst zijn. Wie durft er voor instaan dat de Kerk als lichaam, dat de Synode als bestuursmacht van zulk een échee niet onherstelbare schade zouden lijden? Het is ze aan eene allezins gewaagde, een meer dan gevaarlijke proefneming blootstellen?

Want het Algemeen Collegie van Toezicht zal niet wijken, en het vrij beheer wijkt evenmin.

Zal de Synode in den aangebonden krijg de gunstigste plaats innemen?

Zij zal, als aanvallende partij, haar goed recht hebben te bewijzen — de anderen zullen dat enkel hebben te ontkennen.

Al zou de Synode zegevierend kunnen aantoonen, dat het Algemeen Collegie geen deugdelijken rechtsgrond had en geen geldiger rechtstitel kon vertoonen, daaruit kon nog geenszins volgen, dat zij recht heeft en zich op betere titels beroepen kan. Het is mogelijk, dat de Rechter haar oordeel omtrent het Algemeen Collegie deelt en omtrent de organisatie die daarmêe samenhangt, evenzoo denkt, maar de eisch van de Synode zou niettemin worden afgewezen. Het geding gaat juist over het goed recht, het beter recht der Synode. En dat recht volgt nog geenszins zonneklaar en logisch uit het onrechtmatig bestaan van het aangevallen Collegie, dat bovendien op de Synode nog voor heeft een vroeger verkregen votum dan de tot zijne organisatie toegetreden gemeenten.

En voorzeker zou de Synode nog zwakker rechtspositie innemen tegenover de gemeenten met zoogenaamd vrij beheer, zoowel van vroeger als van later tijd. Een beroep op Art. 65 van het Algemeen Reglement van de zijde der Synode zou aanstonds beantwoord worden met een beroep op de constitutie van 1797, en met de opmerking, dat het jus constituendum het jus constitutum niet te niet kon doen dan met bewilliging en goedkeuring van de gemeente, welke de Synode nooit gevraagd, nog veel minder verkregen heeft.

Want wat de Synode goed vindt in 1897 vast te stellen, om het in 1898 te laten decreteeren, op grond van eene in 1852 tot stand gekomen kerkelijke organisatie en een artikel in onze kerkelijke wetgeving kan geen rechten aantasten en te niet doen die in 1797 verkregen zijn geworden, rechten door de toenmaals rechthebbenden aan de Kerkgemeenten overgedragen.

Op die rechten kon niemand inbreuk maken of terugkomen.

Aan die rechten kan ook de Synode niet tornen; ze kan die niet verkorten of opheffen — die rechten staan onder de bescherming van alle Staatswetten.

Wel is waar kan de Synode geacht worden de Kerk te vertegenwoordigen, en zijn hare besluiten bindend en hebben hare verordeningen kracht van wet — mits gegeven en vastgesteld volgens de kerkelijke voorschriften — maar behoort het beheer, waarop geen kerkelijk gezag tot dusverre gold, tot het terrein waar de Synode

eene representatieve macht uitoefent. Het is de Synode er juist om te doen om het beheer kerkelijk te maken, heeft de Synode daarover te beslissen?

De eenig-rechthebbenden in deze zijn de Gemeenten, de Kerkgemeenten, die de constitutie van 1857 als eigenares van de goederen erkent, en waarover zij aan deze voor altijd de vrije beschikking toekent.

Aan die rechtsverhouding wordt niets veranderd door de Wet op de Kerkgenootschappen, uitgezonderd 10 September 1853, welke aan elk kerkgenootschap de vrijheid laat zich inwendig naar eigen goedvinden te constitueeren, op voorwaarde dat zulk eene regeling geen gevaar oplevere voor het Staatsbelang en niet in strijd zij met zijne wetten.

Evenmin wordt daarin verandering gebracht door het Koninklijk Besluit van 9 Februari 1866, waarbij de rechtstreeksche tusschenkomst van den Staat bij het beheer der goederen van de Hervormde Kerk ophoudt, en aan die Kerk gelijke vrijheid wordt verzekerd als door andere gezindheden wordt genoten. Integendeel wordt de oorspronkelijke rechtsverhouding daardoor weer in volle kracht hersteld en treedt weer in volle werking. Komt men herinneren, dat de Koninklijke besluiten van 1819, '20, '21 en '23 toch wel de kerkelijke gemeenten in het beheer harer goederen gekortwiekt hebben, dan zullen wij vriendelijk verzoeken niet te vergeten, dat de tijdsomstandigheden verschilden; dat het gezag van de Synode met dat van WILLEM I niet gelijk te stellen is; en dat in elk geval de koning zich op staatsgebied bewoog, waar vroeger het beheer dier goederen thuis behoorde.

Het optreden van de Synode dagteekent alleen van den laatsten, den allerlaatsten tijd.

Ze treedt op meer dan 40 jaar, nadat ze in Art. 65 van het Algemeen Reglement al. 2 opnam — ingekleed in bewoordingen over wier interpretatie men het nog altijd niet eens is.

Ze treedt op 30 jaar na de uitvaardiging van het Koninklijk Besluit van 1866.

Zij treedt op, nadat ze telkens bewijzen heeft gegeven van weifeling, van twijfel aan haar goed recht.

Daarom worde het niet te aanmatigend van ons geacht, dat wij onze stem laten hooren, en met het oog op de vele en groote belangen,

die op het spel staan en vertraging van de beoogde zaak ten gevolge zullen hebben, haar toeroepen: Gij zijt den verkeerden weg opgegaan. Gij hebt met de Gemeente te doen. Gij zult moeten beginnen met allereerst de gemeenten te hooren.

Wil men het niet te min voor een stout, een zeer stout stuk van ons houden, dat wij mannen daarin tegenspreken die de Synode hebben geadviseerd, alzoo te doen als zij deed; mannen wier namen zoo gezaghebbend klinken als die van Mr. J. KNOTTENBELT, Mr. J. DE LOUTER, Mr. A. M. STIPRIAAN LUTSCUS, Dr T. CANNegiETER en Dr. S. D. VAN VEEN. welnu tegenover het gezag van die scherpzinnige, hoogst bekwame rechtsgeleerden en hooggeleerden handhaven wij, wat er te lezen staat in de vrijmaking van de Friesche Kerk, bladzijde 34. (*)

„De bevoegdheid van de Synode om het beheer van de goederen „der plaatselijke Gemeenten zonder uitdrukkelijke lastgeving harerzijds „te regelen kan op te ernstige gronden bestreden te worden, dan dat „in dezen op haar de oogen zouden kunnen gevestigd worden” en beroepen wij ons, evenals toen, op het gezag van geen mindere dan den Minister van Justitie, die van oordeel was: „*dat de zaak van het „beheer alleen hare oplossing kan vinden bij de kerkelijke autoriteit, „waaronder hij in deze materie niet verstaat de Synode, welke volgens „Artikel 65 al. 2 van het vigeerend Algemeen Reglement van de Her- „vormde Kerk zou kunnen meenen de zaken van beheer der Kerkelijke „goederen in Friesland en elders naar goedvinden te kunnen regelen, „maar bepaaldelijk de **plaatselijke** kerkelijke autoriteit.*

Zoolang als de Synode die kerkelijke autoriteit voorbijgaat, met die *plaatselijke* kerkelijke autoriteit geen rekening houdt, zal zij schipbreuk lijden in haar pogen — hoe goed bedoeld ook! De zaak moet anders aangevat.

HELLENDORP, 5 Augustus 1897.

M.

*) Uitgegeven in 1875 bij J. J. WIERDA te Sneek.

Die bladzijde is blijkbaar ontsnapt aan den aandacht van den schrijver van het Praeadvies.